

Na een position paper in mei 2022 en een rapport over fraude-risicoanalyse in juni 2023, kwam toezichthouder AFM eind januari met een derde publicatie over accountants en hun rol bij de controle van frauderisico's. En daarmee ook met een derde en laatste waarschuwing. Tijd voor actie, stelt de AFM.

TEKST MARC SCHWEPPE BEELD SHUTTERSTOCK

Accountants en fraude, het blijft lastig

De Autoriteit Financiële Markten onderzocht de door accountants uitgevoerde controlewerkzaamheden bij frauderisico's, aan de hand van 32 wettelijke-controle-dossiers. Hoewel accountants in die controles aandacht geven aan frauderisico's, zijn de daarmee samenhangende controlewerkzaamheden vaak onvoldoende specifiek en te weinig diepgaand, aldus de AFM. Daardoor kan fraude mogelijk over het hoofd worden gezien.

Het AFM-onderzoek had betrekking op dertien accountants-organisaties, waarvan drie oob-organisaties en tien reguliere vergunninghouders. Bij zes van in totaal twaalf dossiers van de drie getoetste oob-kantoren was volgens de AFM sprake van "bevindingen" bij de uitvoering van controlewerkzaamheden bij mogelijke frauderisico's. In het geval van de twintig dossiers van de tien reguliere vergunninghouders was er in liefst zeventien van de twintig gevallen sprake van bevindingen. Met name de diepgang van de controles kan beter, aldus de AFM. Volgens betrokken experts van de AFM moet een accountant "doorpakken als kritische grondhouding hebben" en niet te snel volstaan met antwoorden van de klant op gestelde vragen. Accountants moeten bij frauderisico's extra alert zijn, want er kan ook sprake zijn van verhulling of de mogelijkheid dat het management van een organisatie zelf de interne beheersingsmaatregelen doorbreekt.

Niet alleen waarschuwen

De uitkomsten van het onderzoek betekenen niet dat er ook sprake was van fraude die een accountant heeft gemist. Maar als de accountant onvoldoende werkzaamheden

verricht, is het wel mogelijk dat die een fraude over het hoofd ziet, benadrukt de toezichthouder. De AFM roept ook auditcommissies op om frauderisico nadrukkelijker op de agenda te zetten en de accountant scherp te houden. Samen met de NBA en SRA vraagt de AFM aan accountants-organisaties om *best practices* te delen en te zorgen voor verbetering van de controlewerkzaamheden, als het gaat om frauderisico's.

Volgens Arnold Pureveen, afdelingshoofd Kwaliteit Accountantscontrole & Verslaggeving (KAV) bij de AFM, moeten accountants hun verantwoordelijkheid nemen bij

fraude. “We zijn niet de ME’er of de wijkagent, maar we zeggen wel: de volgende keer blijft het niet bij waarschuwen.” Met het rapport vraagt de AFM immers al voor de derde keer aandacht voor frauderisico’s. “We gaan er nu echt vanuit dat de kantoren hier iets mee gaan doen.”

Teleurgesteld

De NBA reageert teleurgesteld op de bevindingen in het AFM-rapport en wijst op alle stappen die de NBA en accountantsorganisaties in de afgelopen jaren hebben gezet. Zo kwam de NBA in 2021 met een verplichte rapportage over frauderisico’s in de controleverklaring. Medio vorig jaar werd een concepthandreiking over frauderisicoanalyse ter consultatie voorgelegd. Ook publiceerde de beroepsorganisatie een oorzakenanalyse fraude, een publieke managementletter over fraude en een beleidsvisie over fraude-expertise. Eerder riep het NBA-bestuur accountantsorganisaties bovendien op om gerichte fraude-expertise in te zetten bij wettelijke controles.

Tegelijk onderkent de NBA dat relevante verordeningen en handreikingen in de praktijk nog niet voldoende, of te traag worden opgepakt. De beroepsorganisatie blijft “optimistisch over de ontwikkeling binnen de sector en de energie en betrokkenheid bij accountants om stappen voorwaarts te zetten”. De NBA stelt dat een accountant “in iedere controle aandacht moet hebben voor frauderisico’s”, iets wat ook blijkt uit de verplichte rapportering daarover in de controleverklaring. De beroepsorganisatie roept alle individuele accountants op om lering te trekken uit de aanbevelingen van het AFM-rapport en om de kwaliteit van hun controles op het gebied van fraude verder te verbeteren.

Kantorenorganisatie SRA start als reactie op de bevindingen van de AFM met een nieuw kwaliteitsprogramma “op maat”. De SRA kan zich inhoudelijk vinden in de bevindingen en de genoemde aandachts- en verbeterpunten van de AFM. Over de uitkomsten van themaonderzoeken als deze is de SRA in gesprek met de AFM en met de onderzochte accountantsorganisaties. Ook gaat de kantorenorganisatie relevante praktijkhandreikingen en werkprogramma’s aanscherpen op basis van de onderzoeksresultaten. Naast vakinhoudelijke kennis worden in het nieuwe kwaliteitsprogramma ook elementen als *mentoring*, *awareness* en gedragsverandering meegenomen, aldus de SRA.

Genant

Volgens Nyenrode-hoogleraar en Accounttech-voorzitter Joost van Buuren is er om de controle van frauderisico’s te verbeteren al een methode ontwikkeld, die onderdeel is van de handleiding AuditWorkBook (AWB) en speciaal bedoeld voor data-gedreven controles. Ook frauderisico’s

‘Organisaties die dit structureel niet kunnen of willen waarmaken, verdienen geen AFM-vergunning.’

zijn daarmee beter te controleren, meent Van Buuren. Enkele kantoren zijn al bezig met de implementatie van (onderdelen van) deze aanpak.

Maar zijn collega-hoogleraar en columnist Marcel Pheijffer noemt de door de AFM geconstateerde tekortkomingen in het FD “ronduit gênant”. Accountantskantoren moeten meer aandacht hebben voor kwaliteitscontroles en de inzet van fraude-experts, meent hij. “Het doel van de accountantscontrole is immers een hoge mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij is van materiële afwijkingen door fraude of fouten.” Volgens de hoogleraar drukt de AFM zich nog netjes uit over de bevindingen, door te stellen dat gebruikers hierdoor “onjuist en onvolledig” geïnformeerd zijn. “Ik noem het minder diplomatiek gewoon misleidend, omdat in dergelijke gevallen sprake is van een valse voorstelling door de accountant.” Zeker rondom gevoelige thema’s zoals fraude en discontinuïteit moeten stakeholders kunnen vertrouwen op het oordeel van de accountant, aldus Pheijffer.

Meer maatregelen of nieuwe wet- en regelgeving is niet de oplossing; de kwaliteitscontrole van accountantsorganisaties moet beter, voordat een verklaring wordt afgegeven. “Organisaties die dit structureel niet kunnen of willen waarmaken, verdienen geen AFM-vergunning.” Volgens Pheijffer toont het AFM-rapport aan dat de accountant te routinematig werkt, standaardprogramma’s afdraait, te voorspelbaar is en zich onvoldoende verdiept in de cliënt en sector-specifieke aspecten. “Er is simpelweg te veel middelmaat.” Accountancy is “echt geen *rocket science*” meent de hoogleraar. “Met gezond verstand, een kritische geest, een goed team en deugdelijke hulpmiddelen kom je een heel eind. Als je het wilt, tenminste. Daar wringt echter de schoen.”

Transparantie

Eind 2024 deed NBA-voorzitter Kris Douma samen met Anton Dieleman, voorzitter van het College Beroepsregulering, in een artikel op Accountant.nl al een oproep aan accountants om, waar mogelijk, transparanter te zijn over de bevindingen met betrekking tot fraude. Dat vraagt om zorgvuldige bewoordingen, aldus de auteurs. Maar het past bij de verantwoordelijkheid van de accountant naar het maatschappelijk verkeer. Het laatste woord is daarover zeker nog niet gezegd. ←